GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 22261
שם התלמיד/ה: _____

היסטוריה

שאלון 22261

הוראות לנבחן

נספחים: לשאלה 3 (קריקטורה)
לשאלה 5 (המנונים, דגלים)

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

היסטוריה
הוראות

מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים: חלק א (פרק ראשון, פרק שני) וחלק ב (פרק שלישי, פרק רביעי).
יש לענות סך הכול על שלוש שאלות, משני פרקים לפחות (לכל שאלה – 33⅓ נקודות).
שימו לב: אין חובה לבחור שאלות משני החלקים.

משך הבחינה: שלוש שעות וחצי ללא הפסקה.

חלק א
א. מבנה השאלון: בחלק זה שני פרקים.
פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה
פרק שני – לאומיות וציונות
שימו לב: כדי לקבל את חלק ב יש למסור למשגיחים את מחברת הבחינה ואת ספרי הלימוד של חלק א.
אין לחזור לחלק א לאחר מסירת מחברת הבחינה למשגיחים.
ב. חומר עזר מותר בשימוש:
1. ספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה, טוטליטריות ושואה,
וספר הלימוד שאושר בנושא לאומיות וציונות.
הספרים יכולים להיות מסומנים במדגש (מרקר) או בעיפרון, אך בלי הערות בכתב.
אפשר לציין תקופות או נושאים באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר.
2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

שימו לב: יש לענות בבחינה כולה סך הכול על שלוש שאלות, משני פרקים לפחות (לכל שאלה – 33⅓ נקודות).

שימו לב: אם בחרתם לענות על פחות משלוש שאלות בחלק א, יש למסור למשגיחים את מחברת הבחינה, את ספרי הלימוד ואת העותק שבו כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם" ולקבל את חלק ב של השאלון ומחברת בחינה נוספת.

אין לחזור לחלק א לאחר מסירת מחברת הבחינה למשגיחים.

חלק ב

הוראות

א. מבנה השאלון: בחלק זה שני פרקים.

פרק שלישי – המאבק על הקמת מדינת ישראל

פרק רביעי – סוגיות נבחרות בתולדות מדינת ישראל

שימו לב: אם לא עניתם על שלוש שאלות בחלק א – יש לבחור שאלה/שאלות מחלק ב (סך הכול – שלוש שאלות בבחינה כולה).

ב. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

בהצלחה!

השאלות

חלק א – פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה

שימו לב: 1. בפרק זה תוכלו להיעזר בספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה, טוטליטריות והשואה. כמו כן תוכלו להיעזר בעותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".
2. בסעיפים שבהם יש להביא מקור מסֵפר הלימוד, יש לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.

1. ביסוס המשטר הנאצי (1933–1935)

(33⅓ נקודות)

(ראו בנספח: מקור 1 – דברים של א"א ברנט, עורך "סוכנות החדשות הגרמנית"*, לעיתונות ב־16 בספטמבר 1935., מקור 2 – סיכום דבריו של ד"ר פרייזלר, מנכ"ל משרד המשפטים של גרמניה, שנאמרו בהרצאה באוקטובר 1935.)

א. – מדוע התנגדו הנאצים לדמוקרטיה ו/או לקומוניזם? הביאו בתשובתכם שני נימוקים.
– בחרו מקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מבטא את היישום של התנגדות הנאצים לדמוקרטיה ו/או לקומוניזם בגרמניה בשנים 1933–1934.

(15⅓ נקודות)

ב. לפניכם שני קטעי מקור (1–2) ובכל אחד מהם מוצג מניע אחר לחקיקת חוקי נירנברג.
– הציגו את המניע לחקיקת חוקי נירנברג על פי כל אחד מקטעי המקור, והסבירו סיבה אחת להבדל בין המניעים שהוצגו בקטעי המקור.
– הסבירו כיצד אפשר להתבסס על דוגמה אחת מחוקי נירנברג לחיזוק המניע שהציג פרייזלר (מקור 2).

(18 נקודות)

2. היהודים במזרח אירופה בזמן הכיבוש הנאצי

(33⅓ נקודות)

(ראו בנספח: קטע מקור מן העיתון "ידיעות הגטו" שהוציא יו"ר היודנראט בגטו וילנה, יעקב גנס (יוני 1943))

א. עם פלישת גרמניה לפולין התערער לחלוטין בסיס הקיום היהודי בשטחי הכיבוש הגרמני.
נמקו טענה זו באמצעות שניים מן הצעדים שנקטו הנאצים כלפי היהודים בתחומים שונים על פי מה שלמדתם, ובאמצעות מקור מספר הלימוד.

(15⅓ נקודות)

ב. לפניכם קטע מקור מן העיתון "ידיעות הגטו" שהוציא יו"ר היודנראט בגטו וילנה, יעקב גנס. הקטע פורסם ביוני 1943.
– בתקופה זו התעורר ויכוח בנוגע לעבודה בגטו. הציגו את הטענה של גנס בוויכוח זה, ובססו אותה על נימוק אחד מן הקטע ועל נימוק אחד על פי מה שלמדתם.
– על פי מה שלמדתם, הציגו טיעון נגדי (טענה ונימוק) לטענה של גנס.

(18 נקודות)

3. מלחמת העולם השנייה, יחס האוכלוסייה כלפי היהודים

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

(33⅓ נקודות)
(ראו בנספח: נספח לחלק א, שאלה 3 – קריקטורה)

א. בנספח לשאלה זו מוצגת קריקטורה של המאייר אריה נבון שפורסמה בארץ־ישראל בעיתון "דבר" ב־11 בדצמבר 1942.
הסבירו כיצד הקריקטורה מבטאת את מצבה של גרמניה בשלב זה של המלחמה. בתשובתכם התייחסו לשניים מן הרכיבים בקריקטורה. בססו את ההסבר על שתי עובדות היסטוריות.
(17 נקודות)

ב. – הסבירו שני קשיים של תושבים לא יהודים בארצות הכיבוש הנאצי שפעלו כדי לעזור ליהודים בזמן "הפתרון הסופי".
– בחרו מקור מספר הלימוד המדגים דפוס התייחסות אחר של האוכלוסייה המקומית כלפי היהודים בארצות הכבושות באותה תקופה, והסבירו כיצד המקור שבחרתם מדגים דפוס זה.
(16⅓ נקודות)

חלק א – פרק שני – לאומיות וציונות

שימו לב: 1. בפרק זה תוכלו להיעזר בספר הלימוד שאושר בנושא לאומיות וציונות.
2. בסעיפים שבהם יש להביא מקור מסֵפר הלימוד, יש לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.

---

4. הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות

(33⅓ נקודות)
(ראו בנספח: קטע מקור מתוך מכתב שכתב חיים ויצמן* בשנת 1914 ללידי קריו)

א. – הסבירו את ההשפעה של אירוע פוליטי אחד ואת ההשפעה של שינוי כלכלי־חברתי אחד על צמיחת התנועות הלאומיות באירופה במאה ה־19.
– בחרו במקור מספר הלימוד שבו בא לידי ביטוי גורם אחר לצמיחת התנועות הלאומיות בתקופה זו, והסבירו כיצד גורם זה בא לידי ביטוי במקור שבחרתם.
(17⅓ נקודות)

ב. לפניכם קטע מקור מתוך מכתב שכתב חיים ויצמן* בשנת 1914 ללידי קריו – יהודייה בריטית שהייתה מקורבת למשפחת רוטשילד.
– הסבירו כיצד באים לידי ביטוי בקטע המקור שניים מן הגורמים לצמיחת הציונות.
– איזה מן הגורמים האלה הוא, לטענת ויצמן, גורם חשוב יותר להתפתחות הציונות? כיצד ויצמן מנמק את טענתו?
(16 נקודות)

5. מאפיינים מלכדים, תוכנית בזל והפעילות הציונית

(33⅓ נקודות)
(ראו בנספח: נספח לחלק א, שאלה 5 – המנון לחירות* / דיוניסיוס סולומוס, נספח לחלק א, שאלה 5 – התקווה / נפתלי הרץ אימבר, נספח לחלק א, שאלה 5 – הדגלים)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

א. – על פי מה שלמדתם, הציגו את המאפיינים שמלכדים את בני אותו הלאום.
– בנספח לשאלה זו מוצגים ההמנונים והדגלים של יוון ושל ישראל (התנועה הציונית).
הסבירו כיצד שניים מן המאפיינים שהצגתם באים לידי ביטוי גם בהמנון היווני וגם בהמנון הציוני שבנספח, והציגו מאפיין לאומי מלכד אחד שבא לידי ביטוי בשני הדגלים.
(18 נקודות)

ב. בחרו בשניים מן האמצעים שנקבעו בתוכנית בזל (1897) להשגת מטרת הציונות, והסבירו כיצד פעלו הציונים לקידום כל אחד מן האמצעים האלה. בססו את תשובתכם על עובדות היסטוריות ועל מקור מספר הלימוד.
(15½ נקודות)

6. מאפייני התנועות הלאומיות, גורמים מסייעים וגורמים מעכבים

(33½ נקודות)
(ראו בנספח: קטע מקור שכתב ג'וזפה מציני, ממנהיגי התנועה הלאומית האיטלקית, באמצע המאה ה־19)

א. לפניכם קטע מקור שכתב ג'וזפה מציני, ממנהיגי התנועה הלאומית האיטלקית, באמצע המאה ה־19.
– הסבירו כיצד באים לידי ביטוי בקטע המקור שניים מן המאפיינים ו/או דפוסי הפעילות של התנועות הלאומיות באירופה במאה ה־19.
– בחרו בתנועה לאומית שפעלה באחת מן הארצות האלה: יוון, פולין, איטליה, גרמניה, והסבירו כיצד עיכבה הדת (הכנסייה) את פעילות התנועה שבחרתם או כיצד היא סייעה לפעילות זו.
(17 נקודות)

ב. – הסבירו את ההשפעה (סיוע או עיכוב) של הדת היהודית על הפעילות של התנועה הציונית בראשית דרכה.
– בחרו במקור מספר הלימוד שבו באה לידי ביטוי ההשפעה של גורם אחר (מלבד הדת היהודית) על התפתחות היישוב היהודי בארץ־ישראל בשנים 1881–1914, והסבירו כיצד השפעה זו באה לידי ביטוי במקור שבחרתם.
(16½ נקודות)

חלק ב – פרק שלישי – המאבק על הקמת מדינת ישראל

---

7. מלחמת העצמאות (30 בנובמבר 1947 עד 20 ביולי 1949)

(33½ נקודות)
(ראו בנספח: לפניכם קטע מתוך שיחות שנערכו בשנת 1995 עם ותיקי קיבוץ בארי. בשיחות הם העלו זיכרונות מתקופת מלחמת העצמאות.)

א. לפניכם קטע מתוך שיחות שנערכו בשנת 1995 עם ותיקי קיבוץ בארי. בשיחות הם העלו זיכרונות מתקופת מלחמת העצמאות.
– הסבירו כיצד באים לידי ביטוי בקטע שניים מן המאפיינים של מלחמת העצמאות.
– הציגו מאפיין נוסף של המלחמה.
(18 נקודות)

ב. – הסבירו את החשיבות של הקמת צה"ל במהלך מלחמת העצמאות.
– מדוע הצטרפו הדרוזים לצה"ל בזמן המלחמה? הביאו דוגמה אחת לסיוע של הדרוזים או של הצ'רקסים לכוחות היהודיים במלחמת העצמאות.
(15⅓ נקודות)

8. המאבק בבריטים 1945–1947
(33⅓ נקודות)

א. בשנים 1945–1947 היישוב היהודי נאבק במנדט הבריטי.
לאיזה מן התחומים: מאבק צבאי או העפלה הייתה לדעתכם השפעה רבה יותר על סיום המנדט הבריטי?
נמקו את עמדתכם באמצעות שתי עובדות היסטוריות.
(18 נקודות)

ב. הציגו את המטרות של ההתיישבות בשנות המאבק על הקמת המדינה, והסבירו באמצעות פעולה אחת שנקט היישוב היהודי בתקופה זו, כיצד מומשו שתיים מן המטרות האלה.
(15⅓ נקודות)

9. סוגיות במחלוקת
(33⅓ נקודות)

א. ביישוב היהודי הייתה מחלוקת בנוגע לתוכנית החלוקה שהתקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
הציגו את העמדות של שני הצדדים במחלוקת, והסבירו שני נימוקים של כל אחד מן הצדדים לביסוס עמדתו.
(16⅓ נקודות)

ב. במִנהלת העם הייתה מחלוקת בנוגע למועד ההכרזה על הקמת המדינה.
הציגו את העמדות של שני הצדדים במחלוקת, והסבירו שני נימוקים של כל אחד מן הצדדים לביסוס עמדתו.
(17 נקודות)

חלק ב – פרק רביעי – סוגיות נבחרות בתולדות מדינת ישראל

---

10. תהליך הדה־קולוניזציה וגורל היהודים בארצות האסלאם
(33⅓ נקודות)
(ראו בנספח: לפניכם קטע מקור מתוך תזכיר ששלח ראש הקהילה היהודית בבגדד שבעיראק אל ממשלת עיראק ב־28 באוקטובר 1949.)

א. הסבירו שלושה גורמים לתהליך הדה־קולוניזציה: גורם אידאולוגי, גורם כלכלי וגורם פוליטי.
הציגו אחד מן המאפיינים של תהליך הדה־קולוניזציה.
(15 נקודות)

ב. לפניכם קטע מקור מתוך תזכיר ששלח ראש הקהילה היהודית בבגדד שבעיראק אל ממשלת עיראק ב־28 באוקטובר 1949.
– הסבירו שני גורמים, גורם אחד לפחות על פי קטע המקור, שהשפיעו על מצב היהודים בארצות האסלאם משנות הארבעים עד סוף שנות השישים של המאה ה־20.
– הציגו שתיים מדרכי התגובה של היהודים על מצבם: דרך אחת שבאה לידי ביטוי בקטע המקור, ודרך אחת נוספת.
(18⅓ נקודות)

11. העלייה והקליטה בשנות החמישים והשישים
(33⅓ נקודות)

א. – הסבירו שלוש סיבות לעלייה למדינת ישראל בשנות החמישים והשישים: שתי סיבות לעלייה מארצות האסלאם וסיבה אחרת לעלייה מאירופה.
– תארו את תרומת העולים לחיזוק מדינת ישראל בשני תחומים.
(17 נקודות)

ב. הציגו שניים מן הפתרונות של המדינה בהתמודדות עם הקושי בקליטת העלייה בתחום הדיור.
הסבירו כיצד אחד מן הפתרונות שהצגתם יצר קושי נוסף.
(16⅓ נקודות)

12. מלחמת ששת הימים (1967), מלחמת יום הכיפורים (1973)
(33⅓ נקודות)

בחרו באחת מן המלחמות: מלחמת ששת הימים או מלחמת יום הכיפורים.

א. – מי מן הצדדים פתח במלחמה? הציגו את המניעים שלו.
– הסבירו כיצד השפיעה הדרך שבה החלה המלחמה על הימים הראשונים של הלחימה.
(16 נקודות)

ב. – הסבירו את ההשפעה של המלחמה שבחרתם על מדינת ישראל בתחום החברתי ובתחום הפוליטי.
– הסבירו את ההשפעה של מלחמה זו על היחסים בין מדינת ישראל לבין אחת ממדינות ערב, ועל היחסים בין מדינת ישראל לבין אחת מן המעצמות.
(17⅓ נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

נספח – המקורות

מקור 1 – דברים של א"א ברנט, עורך "סוכנות החדשות הגרמנית"*, לעיתונות ב־16 בספטמבר 1935.

בעקבות החוקים החדשים שנתקבלו ברייכסטאג [...] נוצר מצב ברור לחלוטין בין העם הגרמני ובין היהדות, לאחר שנות מאבק. בכך נקבע באופן חד־משמעי, כי אין לעם הגרמני דבר נגד היהודים, כל זמן שרצונם להיות בני העם היהודי, והתנהגותם תהיה בהתאם לכך; אולם העם הגרמני מסרב לראות ביהודים אזרחים גרמנים כמותם ולהעניק להם אותן זכויות וחובות, הקיימות לגבי הגרמנים.

[...]

בעקבות החוקים החדשים יזכה המיעוט היהודי לחיי תרבות עצמיים, לחיים לאומיים משלו. יש באפשרותו להקים בתי ספר, תיאטרונים ואגודות ספורט עצמיים - בקיצור, בכל תחומי החיים הלאומיים ניתן לו לגבש את עתידו. אולם מובן מאליו הוא שמעתה ועד עולם על היהודים להימנע מכל התערבות בשאלות המדיניות של העם הגרמני, ומכל התערבות בעניינים הלאומיים של האומה הגרמנית.

העם הגרמני משוכנע, כי עם חקיקת החוקים האלה נעשָׂה דבר מועיל ומבריא גם ליהדות בגרמניה. בכך שגרמניה נותנת למיעוט היהודי הזדמנות לחיות את חייו הוא, ומבטיחה חסות ממלכתית לחיים עצמאיים אלה, היא מקדמת את גיבושה הלאומי של היהדות, ותורמת את תרומתה ליצירת יחס נסבל יותר בין שתי האומות.

- סוכנות החדשות של המשטר הנאצי שהציגה את מדיניותו לתקשורת בגרמניה ובעולם.

(מעובד על פי: י' ארד, י' גוטמן וא' מרגליות [עורכים], השואה בתיעוד, יד ושם, תשל"ח, עמ' 77–78)

מקור 2 – סיכום דבריו של ד"ר פרייזלר, מנכ"ל משרד המשפטים של גרמניה, שנאמרו בהרצאה באוקטובר 1935.

המזכיר המדיני ד"ר פרייזלר הרצה בשבוע המקצועי־המדעי של האקדמיה להנהלה על הנושא: "הגנת הדם והקרקע" [...]

[הוא] אמר שההגנה, הביטחון והפריחה של הגזע ושל קרקע העם אחוזים ודבוקים זה בזה. ההגנה על הגזע ועל הקרקע - פירושה קודם כול התגוננות מפני השפעה יהודית. העיקרון של שוויון [בין] כל הגרמנים, אמר, קיים ועומד גם היום. אלא שהמושג "גרמני" מחייב לא רק את ההשתייכות המדינית החוקית, אלא הוא עניין של דם. התפיסה החוקית־המדינית של "הרייך השלישי" נתגלמה עכשיו בחוקים האזרחיים של ה"רייך".

אחר כך עבר [פרייזלר] לחוק ההגנה על הדם הגרמני. [...] [הוא] ערך הקבלות בין תקנות חז"ל ובין איסור נישואי תערובת, והביא בסוף את ההצעות שהציע בוועדת העונשין המשרדית ושנדחו על ידיה: ההצעה להעניש בכל חומרת הדין על מעשי בגידה גזעית - קביעת עונשין על בגידה גזעית רגילה, על השחתת הרצון הטבעי לפרייה ורבייה, על בגידה גזעית אידיאלית וכו'.

(מעובד על פי: הירדן, 17 באוקטובר 1935, עמוד 4)

קטע מקור מן העיתון "ידיעות הגטו" שהוציא יו"ר היודנראט בגטו וילנה, יעקב גנס (יוני 1943)

התופעה המופלאה החדשה בחיי הגטו היא פריחתה של התעשייה בגטו.
תעשייתנו, שהייתה עוד אשתקד [בשנה שעברה] קטנה מאוד בהיקפה, היא כיום הגורם המרכזי בעבודת הגטו. בתעשיית הגטו מועסקים עכשיו כ־3,000 איש, ונעשים מאמצים להעלות את המספר עד 4,000 ואחרי כן - אפילו עד 5,000.
הן בעבודתה של תעשיית הגטו הן בעבודתנו ביחידות, שומה עלינו להוכיח כי בניגוד להנחה המקובלת שלא נצלח לשום מלאכה, הרינו דווקא מועילים מאוד ואין למצוא לנו תחליף. בתנאי המלחמה הנוכחיים, העבודה בכלל והעבודה למען הוורמאכט בפרט היא ממש צַו השעה.
עובדה היא, אמר ראש הגטו [גנס] בין השאר, כי העננים של הימים האחרונים מתחילים להתפזר, ובנדון זה משפיעים רק גורמים כלכליים. אי לזאת מצווים אנו, גם בעתיד, שלא לסור [לסטות] ממצע העבודה. עתה מגיע מספר העובדים בגטו ל־14,000 איש, ועלינו לנקוט אמצעים כדי להגיע ל־16,000 מועסקים בגטו ומחוצה לו...

(י' ארד, י' גוטמן וא' מרגליות [עורכים], השואה בתיעוד, יד ושם, תשל"ח, עמ' 362–363)

נספח לחלק א, שאלה 3 – קריקטורה

[קריקטורה בשחור־לבן, מסגרת מלבנית. בפינה הימנית העליונה התאריך 11.12.1942, ובתחתית מימין חתימת המאייר "אריה נבון 42".
במרכז חדר עבודה: היטלר (שפם, תסרוקת מוכרת, צלב קרס על שרוול זרועו) יושב ליד שולחן כתיבה גדול, שערו מתנופף והוא רוכן קדימה, וכפות ידיו פרושות על השולחן כמנסה להחזיק את מה שעליו. רוח חזקה, המסומנת בקווים ארוכים, נושבת בחדר.
בקיר הימני חלון פתוח שהווילון שלו מתנופף פנימה; מבעדו נוף לילי מושלג עם הרים, ועליו הכיתוב CCCP (תווית: "ברית המועצות"). ממנו נכנסים פתיתי שלג אל החדר.
בקיר השמאלי חלון פתוח נוסף, ומבעדו נוף מדברי עם גבעות חול ועצי דקל.
על הקיר האחורי תמונה של היטלר בתלייה עקומה, נוטה הצידה ברוח.
על הרצפה, משמאל לשולחן, מתעופפים ונפזרים ברוח דפים ומגילות; על כמה מהם כתוב PLAN, ועל אחד PLAN 2 (תווית: "תוכנית").
בתחתית הקריקטורה הכותרת: "רוּחַ־פְּרָצִים" ומתחתיה: "(עִם הַפְּלִישָׁה לִצְפוֹן אַפְרִיקָה)".]

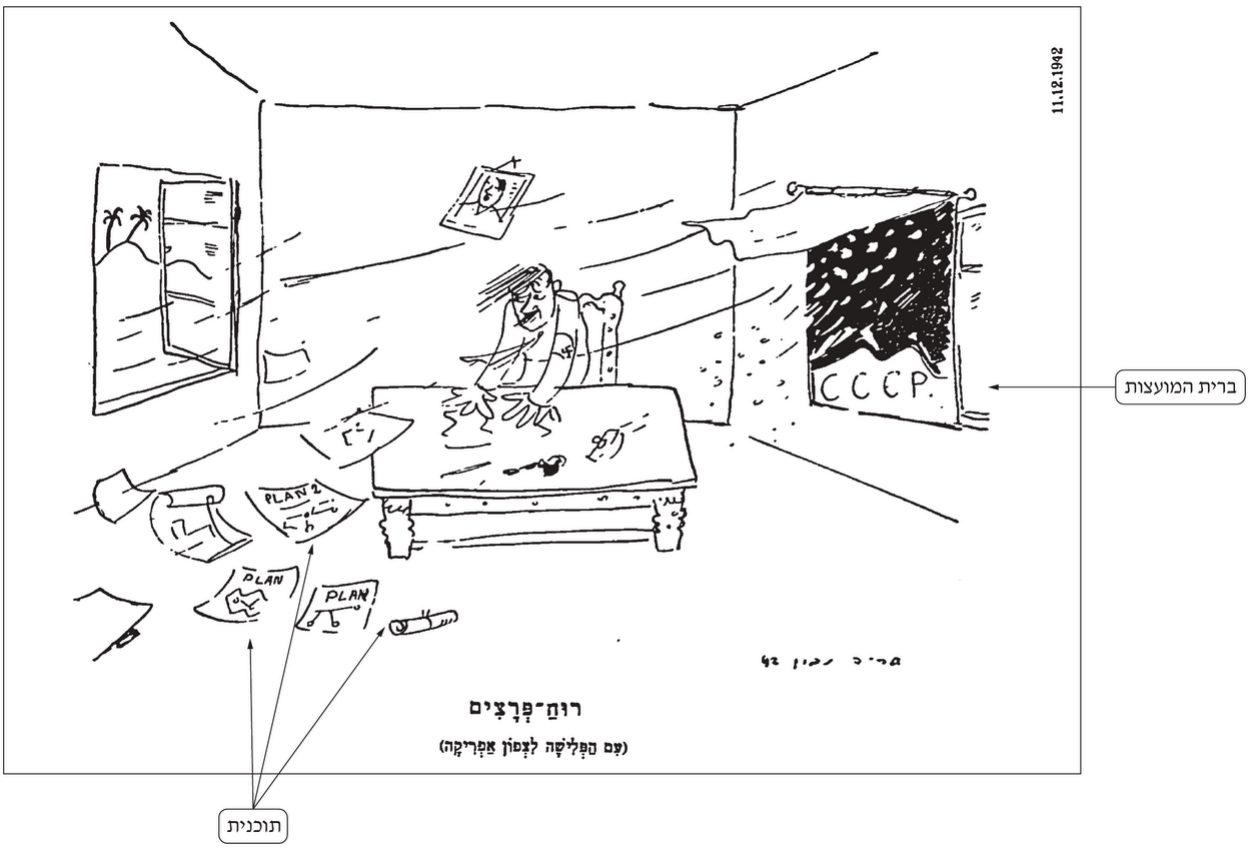

(א' נבון, בחזית ובעורף, עם עובד, תש"ה, עמ' 17)

קטע מקור מתוך מכתב שכתב חיים ויצמן* בשנת 1914 ללידי קריו

אנו הבאים מרוסיה נולדנו וחונכנו בשאיפה לחיים יהודיים חדשים וטובים יותר. אין הכוונה לחיים נוחים בלבד, אלא לחיים יהודיים נורמליים, כשם שהאנגלים חיים חיים אנגליים נורמליים... אנו הבאים מרוסיה, במקום שהוקם מנגנון מודרני ומושלם ביותר כדי לשבור את גופם ואת נפשם של היהודים, איננו מתייראים [פוחדים] כל כך מפני הדבר הנקרא אנטישמיות. יותר מדי ראינו אותה בעינינו. אבל בטוחים אנו, כי כל זמן שהיהודי ייחשב כמין סרח עודף [תוספת מיותרת] לאחרים (לפעמים רצוי ונסבל, ולפעמים או על פי רוב - בלתי רצוי), לא תחדל הצרה. מגיעה לנו הזכות שינהגו בנו כביצורי אנוש נורמליים, הראויים להיכנס למשפחת העמים כשווים להם ולהיות אדונים לעצמנו. אנו שונאים את האנטישמיות [...]. לא נעלמה ממנו [מאיתנו] העובדה שתרמנו את חלקנו לקִדמה ושנוסיף לתרום במידה יתרה, אם נוכל לחיות כאנשים חופשיים בארץ חופשית שלנו.

- חיים ויצמן – יליד רוסיה, ממנהיגי ההסתדרות הציונית באנגליה, לימים הנשיא הראשון של מדינת ישראל.

(ח' ויצמן, מסה ומעש, הוצאת שוקן, תשכ"ג, עמ' 163)

נספח לחלק א, שאלה 5 – המנון לחירות* / דיוניסיוס סולומוס

אני מזהה אותך לפי הקצה
של החרב האימתנית
אני מזהה אותך לפי המבע
שסוקר את הארץ בכוח

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

עולה מעצמותיהם הקדושות
של היוונים,
ואמיצה כבראשונה,
האח, הו האח, חירות!

מותם של היוונים העתיקים
הוליד את נפשנו החופשית
כעת, עם קום גבורת קדם,
הבה נצדיע לך, הו חירות!

- ההמנון תורגם מיוונית.

(ביוונית – Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν)

נספח לחלק א, שאלה 5 – התקווה / נפתלי הרץ אימבר

כָּל עוֹד בַּלֵּבָב פְּנִימָה
נֶפֶשׁ יְהוּדִי הוֹמִיָּה,
וּלְפַאֲתֵי מִזְרָח, קָדִימָה,
עַיִן לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה,

עוֹד לֹא אָבְדָה תִּקְוָתֵנוּ,
הַתִּקְוָה בַּת שְׁנוֹת אַלְפַּיִם,
לִהְיוֹת עַם חָפְשִׁי בְּאַרְצֵנוּ,
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.

נספח לחלק א, שאלה 5 – הדגלים

[שני דגלים מתנופפים על תרנים, בצבעי כחול ולבן.
מימין – דגל יוון: פסים אופקיים כחולים ולבנים לסירוגין, ובפינה העליונה הסמוכה לתורן ריבוע כחול ובו צלב לבן.
משמאל – דגל ישראל (התנועה הציונית): רקע לבן, שני פסים אופקיים כחולים – אחד למעלה ואחד למטה – ובמרכז מגן דוד כחול.]

קטע מקור שכתב ג'וזפה מציני, ממנהיגי התנועה הלאומית האיטלקית, באמצע המאה ה־19

בזמן שֶׁבְּתִי בבית הסוהר [...] הגיתי את רעיון ההתאגדות של איטליה הצעירה. הרהרתי עמוקות על העקרונות שעליהם יש לבסס את אִרגון המפלגה, על האנשים שאבחר לי לשם עזרה לייסודה ועל האפשרות לקשר את פעולותיה עם אלה של הגורמים המהפכניים הקיימים באירופה. היינו מועטים, צעירים, בעלי אמצעים מוגבלים וללא השפעה, אבל האמנתי שכל הבעיה היא שנדע לפנות לאינסטינקטים [חושים טבעיים] האמיתיים ולנטיות של הלב האיטלקי, שנגזר עתה עליהם אֵלֶם [שתיקה]. [...] כל המפעלים הלאומיים ניתנו להם מהלכים על ידי אנשים מהעם שכל כוחם הוא בתעצומת אמונתם ורצונם, שאינם מתחשבים במכשולים ואינם מודדים את הזמן. ראיתי בעיני רוחי את איטליה הקמה לתחייה כשליחה של דת הקִדמה והאחווה, העולה בהרבה ובהיקף רחב יותר על זו שהיא נתנה לאנושות בעבר. המסקנה הישירה של הרעיון הזה היא ששכנעתני, כי המפעל שיש לכונן איננו רק פוליטי אלא מעל לכול - מוסרי, לא שלילי, אלא דתי, וכי יסודותיו מושתתים לא על אינטרס עצמי או על שאיפה לרווחה, אלא על עקרונות ועל חובה.

(מ' הנדל [עורך], מקורות ללימוד ההיסטוריה הישראלית והכללית, כרך רביעי, הוצאת יהושע צ'צ'יק, תשי"ד, עמ' 234–235)

לפניכם קטע מתוך שיחות שנערכו בשנת 1995 עם ותיקי קיבוץ בארי. בשיחות הם העלו זיכרונות מתקופת מלחמת העצמאות.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ב־15 במאי 1948, בשעה שש בבוקר, מופיעים מטוסים מצריים בשמי הנגב ומטילים כרוזים הקוראים לכל התושבים, [...] "להניח את הנשק בשקט, להניף דגל לבן, למסור את כל התחמושת". [...] אחר הצוהריים מתחילה הפגזת ניר עם, סעד ובארות יצחק. צבא רגלי משוריין מתקיף את יד מרדכי. הדרך לנגב מנותקת, מלבד קשר על ידי "פרימוסים" (מטוסים קלים).

[...]

שרה: ב־18 במאי ישבנו לאכול ארוחת צוהריים בחדר האוכל, פתאום נפלו שני פגזים בשדה מחוץ לגדר. זה היה הטיווח. המא"ז [מפקד האזור] אמר: "עוד מעט תתחיל הפגזה, שכל אחד ירוץ לעמדתו".

[...]

אבנר: ב[קיבוץ] נירים המצרים אכלו אותה [נכשלו], ראו שלא כדאי להם להתעסק עם כל נקודה ונקודה, הלכו בעקיפה לתל אביב. פעם הביאו ערבי שתפסו במצרים [חייל מצרי] בשביל שנחקור אותו. שאלתי אותו: "למה לא נשארתם בבארות יצחק? למה הפסקתם? הלא הייתם כבר על הגגות". אמר לי: "לכם אין לאן ללכת, לנו יש. לא רצינו להיהרג. המפקדים שלנו ישבו מאחורה על כיסאות נוח [...], ושלחו אותנו לכבוש את הקיבוץ".

[...]

ארקה: [...] המצרים היו מולנו, הם הגיעו מעזה. השיטה הייתה לשגע אותנו בהפגזות לא סדירות. [...]

המראיין: איזה מבנה נפשי יצר את האופטימיות שלכם?

ארקה: ערב הקמת המדינה הרגישו שהולך להתגשם חלום של אלפי שנים. הכול היה קטן ליד זה. אנשים האמינו שאנחנו מסוגלים להתגבר על כל הבעיות.

המראיין: היו אנשים [בבארי] שהלחץ גמר אותם?

ארקה: מעטים מאוד. [...] זה לא שהיינו גיבורים. פשוט לא הבנו את זה. היום, כשיש לי ילדים בצבא, אני חושב על זה: איך לא יכולנו להבין. אמרו אז "כל העם חזית" - וזו לא הייתה סיסמה. באותה תקופה זה היה נכון.

לזר: [...] מי בכלל חשב במושגים אחרים מאשר להחזיק מעמד נגד כל העולם. [...] להוכיח [את] עצמך ולהיות ראוי.

(א' רז [עורך], שיחת קיבוץ, בארי 1943–1956, הוצאת קיבוץ בארי, 1996, עמ' 98–99, 111–112)

לפניכם קטע מקור מתוך תזכיר ששלח ראש הקהילה היהודית בבגדד שבעיראק אל ממשלת עיראק ב־28 באוקטובר 1949.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-www.guyai.co.il · GuyAI

סודי

הוד מעלתו סגן ראש הממשלה ושר הפנים בפועל,

בהתייחסות לשיחה שבעל פה אני מקווה שהתזכיר הזה יסייע לשפוך אור על המצב הנוכחי שבו נתונה הקהילה היהודית בעיראק, ועל הסיבות להרגשת החרדה האופפת אותה. אנו תקווה שחוכמתה ותבונתה של הממשלה הנכבדה יעמדו לה לחיסול סיבות ההרגשה הזאת, ולהחזרת העניינים למהלכם הטבעי.

הסיבות העיקריות נעוצות, לאמיתו של דבר, בהגבלות הרבות אשר הוטלו בזו אחר זו על העיראקים היהודים במשך 18 החודשים האחרונים - דבר שהפך את חייהם לקשים ביותר ודחף את רובם הגדול להביט בייאוש אל העתיד.

הקהילה היהודית בעיראק, אשר נודעה במשך 2,400 שנות חייה בעיראק בדבקות בארץ הזאת ובנאמנות ללא רבב, הייתה בטוחה כי פרוץ המלחמה [מלחמת העצמאות] לא ישפיע על קיומה או יפגום דבר מזכויותיה וחירותה המובטחות בחוקה - כל עוד היא ממלאת את חובתה תוך דבקות בחוקים ונאמנות לארץ.

אבל התקוות האלה, לצערנו, נכזבו כולן. בגלל המלחמה הזאת נפגעה הקהילה ונקלעה למצב שאין לקנא בו, כשכל חטאה הוא היותה קהילה יהודית. ואף על פי כן רבים מבין הנבונים המשיכו להאמין ולצפות שבסופו של דבר העניינים ישובו למהלכם התקין, אולם גל נוסף של אכזבה הציף את כולם כאשר הסתבר כי הפסקת הקרבות לא שמה קץ [סוף] לסבלותיה של הקהילה. אדרבה - המצור סביבה נמשך עד כי רוב בניה, בגלל המצוקה שממנה [הם] סובלים במחייתם ובענייניהם האחרים, חדלו לתת אוזן לעצת הנבונים ובעלי הדעה בקהילה ולהבטחות כי הישועה קרובה.

[...] מכל מקום אנו סבורים כי פתרון המשבר הזה עודנו, כפי שהיה, תלוי בתבונתה של הממשלה העיראקית הנכבדה ובאופן שבו [היא] תכלכל את מעשיה. הסרת ההגבלות שהוטלו על חירותם של העיראקים היהודים, הנהגת שוויון בינם לבין יתר בני הארץ והענשת העבריינים שביניהם בהתאם לעקרונות הצדק ועל פי החוקים הנהוגים - כל אלה עשויים להחזיר את העניינים למהלכם התקין, ולהשיב את הביטחון והשלווה אל נפשות מאה ועשרים אלף עיראקים יהודים, אשר הצטיינו מאז ומתמיד באהבת הסדר, משמעת לחוק, שקידה בעבודה, נאמנות למולדתם העיראקית ודבקות בכתר ההאשמי האהוב.

מיטב ההערכה להוד מעלתכם.

ראש הקהילה היהודית בבגדד

(מעובד על פי: ש' קולת [עורכת], הקיום היהודי בתפוצות במאה העשרים, האגף לתוכניות לימודים במשרד החינוך ומעלות, תשנ"ד, עמ' 247–246)

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history